

אין בין המורד פרק רביעי נדרים ר"ג מ

באיש. מלה. ואלו דברים נאסו: כאילו שופך דמים. מפני שני אדם שנתקן לבקר עמוס לו למולו כל רכבו: לא שיהיה ולא שיהיה. שהרי אינו יודע בענינו של מולה: דלא ליחרע מוליה. ודליתא מחללה לאלתר. אי נמי ללא לשמע מיני עלייה: מוכאן ואילך. חזי ללא מטרפא אמר לוי תורה אור

ר' הלבו באיש לא איתא דקא אתי אמר לחזי לא כך היה. מעשה בתלמידי אהרן מלכמידי ר' עקיבא שחלה לא נגנבו רחמים לבקרו ונגנב ר' עקיבא לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו וזה א"ל רבי התייחני יצא ר' עקיבא והרש "כל מי שאין מבקר חלים כאילו שופך דמים כי אחא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות מאי גרמא אילימא בל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיהיה וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שישתהו עמו רחמים שימות שימות ס"ד אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיהיה ולא שימות רבא יומא קדמאה דהליש אמר לחזי לא חוניה לאוניש דלא לרע מוליה מבאן ואילך אמר לחזי פוק ואבריו בשוקא דכל רמיני לי ליהודי וי וכתוב "בנפול אויבך אל השמח "אני ויהיה לי לביעי עלי רחמי אמר רב כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיהיה וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שישתהו עמו רחמים שימות שימות ס"ד אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיהיה ולא שימות רבא יומא קדמאה דהליש אמר לחזי לא חוניה לאוניש דלא לרע מוליה מבאן ואילך אמר לחזי פוק ואבריו בשוקא דכל רמיני לי ליהודי וי וכתוב "בנפול אויבך אל השמח "אני ויהיה לי לביעי עלי רחמי אמר רב כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

תוספות
לסעודת חז"ל
ממנוקם ופירש
רווח נפשי. סמלה
והוא נכסף סמלה
סוד לו חזי ומתע
תלפזת רחמי:
בתלמוד במהותא קפוק
שלשום. וחסות תלפזת
רחמיס מלי: סודא
כנס פנה. עט ממי
תן עמיס:

[תוספת ש"ס]

נכנסו:

אין ובכסף או ית לך
מן ראה ו' ו' חשיב
סמלה את

[לפי כ...]

[מלה לא תבטח
ע"י ש"ס]

מלה א' י'

ענה זה נכנסו:

פ"ד ר"א ש'

דל חלה ביום י'

תלמוד (דף י')

קוד גאיש נכנס:

שכדו וכלו לשיט.

לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

לוי תורה אור פ"ג הל' א' אמר ר' עקיבא כל המבקר את החולה ניצול מדינה של ביום רעה ימלטו י"י אין דל אלא חלה

אני מקווא...
דניו סגילה אנרוא

מהרה. הלכות מקואות פ"ט

7

עליונים אם אין בהם מי סאה און מערבין בהם חידים וכו' פ"ט ס"ב רבינו יונה והרשב"א
קובעים דעת הרשב"א דבר כמנהגו של ארון חוספסחא משמע לרבינו:
ב למעלה מהם מי המצויה שלא פסקו וכו'. אם נהיה מקואות למעלה מהם מי
ממילום שלא פסקו ומקיים בהם כשרים לרמוזה ולעול מהם לידים וכו'*

ב למעלה מהן מי המצויה שלא פסקו אלא עדיין
הגשמים יורדין וההרים בוצצין והן נמשכין ונקיין ואינן
שואבין אבל אין בהן מי' סאה הרי הן כשרין לתרומה
ולמול מהן לידים ומטביל בהן את המים שוממא. פסקו
הגשמים ולא פסקו ההרים מלהחיל עדיין הן מי המצויה.
פסקו ההרים ואינן בוצצין הרי אלו כמי נבאין: ג התופר
בצד הים ובצד הנהר ובמקום הבצין הרי הן כמי המצויה
שלא פסקו: ד התופר בצד המעיין כל זמן שהיו באין
מחמת המעיין אף על פי שפסקו והחזירן ומשוכין הרי
הן כמי מעיין. פסקו מלהיות מושכין הרי הן כמי גבאין:
ה למעלה מהן מקוה שיש בו מי' סאה מים שאינם
שואבין שבו טובל כל אדם טמא חוץ מן הוב הוכר
ובו משבילין את כל הכלים הטמאים ואת הדרים שמבטילין
לקדש כמו שבארנו: ו למעלה מזה המעיין שמומי
מועטין והרבו עליו מים שאובין שיה למקוה שאין מטהרין
במים הנמשכין ממנו אלא במים הנקיין ועומדין באשבורן
ושוה למעיין שהוא מטהר בכל שהוא שהמעין אין למימו
שיעור אפילו כל שרון מטהרין: ז למעלה מזה המעיין
שלא נתערב בו מים שאובין אבל מימיו *מוכים כגון
שהיו מימיו מרים או מלווים שהרי אינו מטהר בוחללים
והן המים הנגדרים ונמשכין מן המעיין: ח למעלה מזה
המעין שמומי מים חיים שבהן כולב מוללים בו הזבים
הזוכרים ולוקחין מהן לטהרת המצורע ולקדש מי הטמא.
מה בין מעיין למקוה המקוה אינו מטהר אלא במי' סאה
המעיין מטהר בכל שהוא. המקוה אינו מטהר אלא
באשבורן והמים הנחלים ממנו אינן מטהרין והמעיין
מטהר בוחללים. המקוה לא תעלה בו מביה לזבים
והמעין אם היו מימיו מים חיים הוב טובל בהן: ט מעיין
שמומי יוצאין ונמשכין לתוך השוקת ואחר כך יוצאין מן
השוקת ונחללין הרי כל המים ששבשוקת ושחזין לו
פסולין. היו מקצתן נמשכין על שפת השוקת אפילו כל
שהוא הרי המים שחזין לשוקת כשרים שהמעין מטהר
בכל שהוא. היו מימיו נמשכין לתוך בריכה שהיא מים
ונקיין שם הרי אותה הבריכה כמקוה. היה יוצא חוץ
לבריכה ה"ו פסול לזבים ולמצורעים ולקדש מי הטמא
עד שידע שיצאו כל מי המקוה שהיו בתוך הבריכה:
י מעיין שמומי נמשכין ע"ג כלים שאין להן בית קיבול
כגון שלחן וספסל וכיוצא בהן ה"ו כמקוה ובלבד שלא
שהיו אבות קטנות נמשכות *מעיין ממנו
ורבה עליו מים שאובין לתוך
המעין עד שגברו המים שבאמות
ושטפו *הרי הן כמעיין לכל דבר.
היו מימי המעיין עומרים ואינן
נמשכין ורבה עליו מים עד שמשכו ממנו אמות המים
הרי המים שמשוכין שוין למקוה לטהר באשבורן בלבד
ושוין למעיין לטהר בכל שהוא: י"ב כל הימים מטהרין
בוחללין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי המצויה:
המים

למקום שנתהרג י"ל שהם מפרשים שהיה חוספסחא פלגא למחמיין דלא מפלגא בימייה ומדכרי
הר"ן משמע שרבינו קובר דלכא כהיה חוספסחא דמפלגא בימייה ואינו יודע מנין נלמד כן
דלא יראה ה"ל ללבוני בימייה כהיה ולא למחמיין קטומי: ובלשון רבינו שבתא ורבה
עליו מים שאובים לתוך המעיין משמע דהא דתוך רובה עליו והמצויה הרי הוא כמו שהיה
במרכה בגומת המעיין דוקא הרי גשם הוא שפסות
מימיו והכשרים כל המים הבאים עליהם אלא יריבה
במקום מתוך המעיין למקוה אם רבו נטעין עליו
ונסל מלטהר בוחללין ואם רבו שאובים עליו נפסק
מלטהר אפילו באשבורן כדיון דרובו שאובין ה"ל
כאלו כולו שאובין שהרי מדכנת וריבה עליו מים
שואבין לתוך המעיין משמע דכריבה לתוך גומת
המצויה דוקא מיירי וכן נראה מדבריו כשרים
המשנה שכתב על ממזרי דמעין שיהא מושך ככל
ורביה עליו שפסק מים שאובים בעיקר המעיין וכו'
הר"ן בפשיטתו שזהו דעת רבינו אלא ק"ל שמתאר
שמי המעיין מטהרים כ"כ אפילו בוחללין לא גרעו
ממקוה שיש בו ארבעים קאה וכוון דמקוה שיש
בו ארבעים קאה אפילו נפלו עליו כל מים שאובים
שכגולם לא פסלוהו ה"ה למים הנחללין מן המעיין
לכך י"ל לדחות המעיין שכח כן ובעיקר המעיין
כשרי המשנה לא נאמרת המעיין דוקא קהל דממס
הנמשכים ונגרים מן המעיין נמי שייך למטהר כהו
היו לשני בתוך המעיין ועיקר המעיין ואפשר לכחש
היו למעוטי הרי"ה דרביה המים שאובים מתוך נחש
העגרים מהמעין דכל כ"ב אפי' נוגעים בגומת
המעין עליו לא נכבולו במי המעיין:

יב כ"ב הימים מטהרין בוחללין וכו' אם
פ"ח פ"ה וכו' דמקואות כל הימים
כמקוה שנתהרג ולמקוה הימים קהל ימים דבר
ר"מ ר"י אומר הים הגדול כמקוה לא נאמר
ימים אלא שיש בו מימי ימים הרי"ה ר"י אומר
כל הימים מטהרים בוחללין ופסולין לזבים
ולמצורעים ולקדש מהם מי מנחל ומשנת דלכא
כ"י וכן פסקו רבינו והר"ם ופירש"י שכתב
שמה שר"ס ר"י אומר כל הימים הם הגדול
מורה מעיין עליהם לענין שהם מטהרין בוחללין
וכן פי' רבינו שמשן אצל רבינו פירש"י אמר ר"י
שאר הימים ואלה הים הגדול ומשנת כמעין
לענין שיטהר בוחללין וההמנום העגרים הטמאים
מבואר יעברו כ"כ מעיין והמשכים כמעין לענין
שהם פסולים למי טמאה ולטהרה מלוצע ולענין
הוב גב"ל ונראה מתוך דבריו ו"ל שהיא מטהר
דמויה רבי יונה בים הגדול שהוא כמקוה ואינו
מטהר בוחללין וכן הם דבריו כפי' מהלכות פרה
לחלק בין ים הגדול לשאר ימים כמו שכתבנו
לשני בסמוך אצל כהן פסק קהם כל הימים
מטהרים בוחללין וכו' ולא הילך בין ים הגדול
לשאר ימים ונפ"ו מהלכות פרה כהם הים הגדול
כמקוה ואינו כמעין לפיכך אין מחללין ממנו
לקדוה וכל הטהרות פסולין לקדש מהם מי טמאה
ושאר הימים כמעין והמים הנגדרים תשאר הימים
ובהם הנקראים זולתם פסולים והוחללים מן
המעין הרי הם כמעין וכשרים ע"כ. והרי
כאן שמי המצויה אמת בענין ים הגדול כ"כ
והשנה ששם כתב שאר ימים כמעין ומשמע
דכשרים למלחות מהם לקדוה כיון מעיין כגומת
כתב שכל הימים פסולים לקדש מהם מי טמאה
ומתוך כך י"ל שרבינו קובר דלטהר מה' לענין
טבילה שאר עמלים כל המים דינן כמעין
לטהר בין באשבורן בין בוחללין ואלו אפילו
אלו לטבילה וזכר ומלוצעם וקדוה מי הטמא
דמכ"ב כהו מים מיים דר"מ כהו כהו ימים
כמקוה ופסולין להי חלה מלי דבני מים חיים
וכ"י יהודה כהו דים הגדול הוא דמפסול להי
חלה מלי אלא שאל ימים כשרים אף להך חלה
מלי בין בוחללין בין באשבורן כיון מעיין ואתם
רבי יוסף למימר לרבי יהודה שפי' ק"ל אמר
לפלוגי בין ים הגדול לשאר ימים ומיהו לאו באשבורן
שאר ימים להך חלה מלי בין בוחללין בין באשבורן
אלו

אבל אין בהם מי' סאה. הרי משמע מקדמי
נמר הרי חמלה מהם מקוה שיש בו מי' סאה
לחלה דעת הקהה מיירי כהן וכו' ארבעים קאה:
וב"ש ומטביל בהם את המים שנטמאו וכן
ב"ש פסקו הנשבים וכו'. חוספסחא
פסקו [הלשון] דמקואות:
ג התופר בצד הים וכו' עד הרי הן כמי
נבאין. חוספסחא כ"כ וכו' אמת
לא הילך כמקוה נלך הנהר בין כל זמן שהיו
במים חמלה מהם נמר כמו שחילק מחבר נלך המעיין
ואפשר לדחות ולומר דה"ל דמי כמעין הוא
הדיו לטהר ומ"ל דבר אלו טמא כמעין לענין
זה המוס דנהר הריבה פעמים רבים נטעיהם על
החוללים אלא קשה ממופר נלך הים לכן י"ל דים
הגדול והנהר כיון שאין דינן כמעין לענין מי
טמאה כ"כ רבינו כ"כ מהלכות פרה הוא הדיון
שהם מוחלקים ממנו לענין זה:
ה למעלה מהם מקוה שיש בו מי' סאה
וכו' עד ולקדש מהם מי
הצמח. משנה כ"כ דמקואות:
ח מה בין מעיין למקוה וכו' המעיין מטהר
בכל שהוא. נח"כ ואלו דוקא ככל שהיה
אלו כ"מ שמוי פולה כהם אמת ור"י קובר דהא
דמעין מטהר בכל שהוא דוקא לללים אבל לא
לזבים ורבינו א"כ שם אלא כהו כשרים שמתהר ככל
שהוא אלא שמי' מים מטהרין קודם לכן דמקוה שיש
בו מי' סאה שבו טובל כל אדם טמא חוץ מן הוב
והמעין לללים כהם אמת ללמעלה מזה המעיין
וכן שמתהר מים חיים שבהן כולב מוללים בו הזבים
וכו' גם לטבילה אדם שכתב לעיל בסמוך ק"ל:
וה"ש המקוה אינו מטהר אלא באשבורן
וכו' המקוה לא תעלה בו מביה
לזבים וכו'. מפורש פ"ק דמקואות וכלל מ"ס
רבינו טבילה לזבים ה"ה למצורעים ולקדש מהם
מי טמאה וקמ"ל ע"כ לעיל בסמוך:
ט מעיין שמומי יוצאים וכו'. פירש"י
דמקואות: היו מימיו נמשכים
לתוך בריכה וכו'. אם יענינו על גבי בריכה
והמקוה הרי הוא כמקוה חזר והמעיין פסול
לזבים ולמצורעים ולקדש מהם מי טמאה עד
שידע שילאו הרשאים ונראה שמתהר רבינו
דמתי' ככריה מלואה מי מקוה עסקין והא
דקמי מתייעין והמקוה היינו לומר שמי המעיין
היו יורדין לבריכה ולא היו יוצאים מולו לה
למקוה הרי הוא כמקוה דכיון דלון מי המעיין
ומשכר ואלים מהבריכה א"כ שמי המעיין קילוח
מי המעיין יורדין לבריכה לזבים מלעיל אה המים
כמקוה ככריה חזין מקוה ואם ח"כ המעיין
לומר ששעה שמשך ואלו מהלך האחר פסול
לזבים וכו' עד שידע שילאו המים הרשאים
סודו מהמעין לבריכה כיון עסקין ככריה פסק
מימיו סם מים חיים ולפיכך פסולים לזבים וכו'
ומ"ל דינן כמעין לענין טבילה שמתהר שמי
המעין נמשכים לה ויוצאים ממנה מעלים שם
המים שברכייה לזבים כמעין:

י מעיין שמומי נמשכים וכו'. אם נפסק כ"כ:
יא מעיין שהיו אמות קטנות במשבות
כמו וכו'. אם מעיין מושך כהל
ריבה עליו והמצויה הרי הוא כמו שהיה היה
עומד וריבה עליו והמצויה היה למקוה לטהר
באשבורן ולמעיין לטהר כל שהוא ופירוש
אלו הרשאים לטהר עליו כל שהוא ופירוש
משהו בו מטהר ככריה רבינו וכן פי' הר"ם
אלו הרשאים לטהר כל שהוא מעיין לטהר
חוספסחא ואינו מטהר בוחללין אלא עד מקום
שהיה יכול להלך כמחמתו ע"כ. ורבינו והר"ם
שלא חילקו בין מקוה שהיה חולל בו מהלכותו

השנה הראב"ד
*מעין שהיו אמות קטנות
פ"ח וכו' שמשך כהל:
ה"ה הן כמעין לכל דבר.
ה"ה חוספסחא ואינו מטהר
בוחללין אלא עד מקום שהיה
יכול להלך כמחמתו:

*משנה כ"כ דמקואות וכו' אמת ואלו פסולין וכו':
וכ"כ משנה מ' פ"ח דמקואות וכו' אמת ואלו פסולין וכו':

השנה הראב"ד
*מעין שהיו אמות קטנות
פ"ח וכו' שמשך כהל:
ה"ה הן כמעין לכל דבר.
ה"ה חוספסחא ואינו מטהר
בוחללין אלא עד מקום שהיה
יכול להלך כמחמתו:

*משנה כ"כ דמקואות וכו' אמת ואלו פסולין וכו':
וכ"כ משנה מ' פ"ח דמקואות וכו' אמת ואלו פסולין וכו':

צינוי הלכה

ה"ד ואיכא מ"ד ע"י ע"ד פ"ק
י"א
אלא י"ל וכו' רמ"א פ"ג כ
נ"ס"ף.

והזייה למצורעין ולקדש מהן מי חטאת. אלמא שאני קידוש מי חטאת משאר מילי.

7 והא דאמר שמואל התם (בבב"ב נ"ח) אין המים מטהרין בווחלים אלא פרת ביומי תשרי, לאו למעוטי שאר נהרות אלא למעוטי אגמים שבכבל שדומים לנהרות והם מי גשמים. וקשיא לי הא דתנן במקואות פרק חמישי (נ"ט) מעין שהוא מושך כנדל רבה עליו והמשיכו הרי הוא כמות שהיה היה עומד וריבה עליו והמשיכו שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא, והכא אמרינן במי פרת שמא ירבו נוטפין על הזוחלין ובעי אשבורן, והלא פרת מעין המושך הוא (א). ואיכא מ"ד דהאי ריבה עליו דקתני לאו רבויא ממש הוא אלא תוספת קאמר. ולא מלתא היא דא"כ ליתני הוסיף עליו והמשיכו. אלא יש לומר כי נהר פרת כשהוא מגיע לבבל הוא כלה שם בימי הקיץ והרי הוא שם כמעין העומד. וכימות הגשמים, הגשמים רבין עליו

שינויי מהדרות

- 5. נמהדורות הקודמות נוסף מטתברא דלאו וכו'.
- 6. נמהדורות הקודמות נוסף דאטו שאר נהרות מי לא מטהרי נמי בווחלים ביומי תשרי.
- 6*. נמהדורות הקודמות נהל אהת קלת מפני שרובן מי גשמים.
- 7. נמהדורות הקודמות ואם ירבו עליו מי גשמים מה בכך
- 8. נמהדורות הקודמות (ד' וכו' וכו'), וכן העתיק הרשב"א נמיוחסות (למנ"ן ללא) נהל נדך אהת כלה והולך עד שתתמעט מאד ובימי הקציר נעשה הנחל גבים גבים וכדבר מועט הם מחוברים עם הגמשיכים אבל אינם יוצאין מתוכם כי הארץ בולעתם מן החמימות שיש

השגות הרז"ה

(א) הא דאמרינן בעודא דאזוה דשמואל שמה ירבו נוטפין על הזוחלין, הקשה עליו הרב וכו' רבו נוטפין מאי הוי, והתנן מעין שהוא מושך כנדל רבה עליו והמשיכו הרי הוא כמות שהיה היה עומד ורבה עליו המשיכו שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו כל שהוא. וביון שנהר פרת ידוע הוא שהוא מושך, אם רבו עליו מי גשמים מה בכך והלא הוא כמות שהיה. זו היא הקושיא שהקשה הרב. ואני אומר ללא קשיא ולא מידה דמעין שהוא מושך כנדל משיכתו מוכחת עליו שהוא מלא על כל גדותיו ומתוך שמימיו מרובין ונובעין מהמקור נרדפה, הוא מעיף אותו לכאן ולכאן לרוח. ומעין כנדל זה המרבה רגלים ומשלה אותן לימין ולשמאל לפיכך כל מה שהוא מרבה ומוסיף על המעין הוא שזורח כלורת הנדל, ידוע שהוא פולט את חוספתו ורבייתו נמשכת ממנו

לנפש תדרשנו

- ט. אלא תוספת קאמר. כן הבין הר"מ ס"ק ד בדעת הרמב"ם. וזו היא דעת המחרי"ק המונח שם בב"י.
- י. אבל אינם יוצאין מתוכם. מבואר דא"כ שבימי הקיץ הגבים

ספר ד"ר. גפ"ט
רבינו אל"ף

נסיון ונחין מ"א אפ"א אבי"א דוק ווא"ז

שער הזים

קבג

מסורת הראב"ד

- (1) ובמהורות הקודמות כ"ב בטי"ד הל"ג
- (2) תיוג האחרון בהל"ג
- (3) עי' הקדמת הר"ה להשגות החדשות בראש הספר.

וממשיכין אותו. וכן שנינו בספרי (פ' דברים פ"ח) על נהר פרת שהוא כלה והולך במגרפה". הלכך פרת וכל הנהרות שהן דומין לפרת שהן מכזבים בימי הקיץ ונפסקין לגמרי, ממקום שנפסקין ולמטה לא תעלה בהם טבילה בימות הגשמים אלא באשבורן אע"פ שהם מושכים וגדולים הרבה, לפי שאותה המשכה אינה אלא מן הנוטפין. ולא עוד אלא אפילו בכל הנהרות שבעולם כיון שבימות החמה הם מתמעטים הרבה ואין עושין ידיים אילך ואילך אלא שהולכין דרך האום" שלהם, ובימות הגשמים מתפשטין ועושין זרועות לכאן ולכאן ומושכין נחלים אילך ואילך. אותם הזרועות והנחלים אני נותן בהם דין מעין העומד לטהר באשבורן הואיל ובימות החמה הם נפסקין לגמרי, שהרי שנינו (פ"ח ד"ה) מעין שהוא מושך כנדל וכו' כלומר משיכות דקות" כעין רגלי הנדל". פי' שרץ שיש לו רגליים הרבה כדתניא בספרא (שמיני פ"ק י"ג ה"ג) עד כל מרבה רגליים זה הנדל. טעמא שהוא קמעא, אבל אם נפסק לגמרי, ממקום שנפסק ולמטה דינו כמעין העומד. בתוספת מקואות (פ"א ה"ג) מפרש דהא דאמרינן ריבה עליו והמשיכו הרי הוא כמו שהיה דוקא עד מקום שהיה מושך מתחלה, אבל משם ואילך דינו כעומד לטהר באשבורן¹⁰. (א*)

שינויי מהדורות

10. נמהורות הקודמות המשיך ובכי האי גוונא מתוקמא שפיר מתניתין דלעיל דאמר העיד ר' צדוק על הוודולין שרבו על הנוטפים שהן כשרים. דאע"ג דוודולין נינהו" בעינן ריבויא על הנוטפים ומשכחת לה ממקום שפסק דחילתן ואילך כדפרישנא במי פרת.

שם. ובשמגיע לימות הגשמים הוא מתגבר עד שאותם הגבים מתכסים ושבות המים עוברת עליהן. נמצא מימי פרת בבבל הרי הוא כמעין העומד ומפני רבוי המים של גשמים הוא נמשך. כ"י הנוסחא קרונה למדור"ב, ע' השלמת ש"מ.

כד"ב המשיך להנ"ל מיהו פירושא דלעיל¹¹ עיקר"ב. (ע"ע השלמת שנויי מהדורות בסוף הספר.) כלפוסים הושמטה צטעות תוספת זו.

9. נמהדורא קמא ושהיתה לעיני הרו"ה) ליחא "וכתוספת מקואות וכו'", וכשאל מהדורות איתא (אפ' כהעמקת הרשב"א ה"ב).

השגות הר"ה החדשות¹²

דשמואל. ואולי..... דעמו לדעתנו¹³. ואע"פ שדכינו הלאשונים לא זו ממקומם כלורת נהר פרת ומעשהו.

(א*) ובשער הזים מלאנו שהביא התוספתא שהביאנונו גס אנחנו..... הקושיא שהקשה כהיה עובדה לאכזה

לנפש תדרשנו

כרי להכשיר את הוודילה המורחבת מחמת רבוי הגשמים, ודלא כמו שכתב הר"ן (גדרים מא.) בשם רבנו שבמקום שהנהר מתרחב דינו כמקוה. וכן משמע הכא דלא כהר"ן במה שכ' שם בשם רבנו שבמקום שרבוי הנוטפין משווים דין מקוה לטהר באשבורן ה"ה שאינו מטהר בכל שהוא שהרי חזר וכתב רבנו "דין מעין העומד לטהר באשבורן". וע' לקמן הע' י"ט ו-כ דאפשר דמקור הר"ן הוא במהרורה קדומה שם.

* ט. כלה והולך במגרפה. ע' מפרשי המד"ר פ' בראשית פט"ז אות ג. תמה הגלות עליות (פ"א מ"ז) "ואיך יתכן זה הרי פרת הוא עיקר של כל הנהרות (בכורות נה) וגם אמרו פרת שמימי פרין וריבין, ואיך יוקטן בעיני הראב"ד שיהיה נחל רק וקצר שאין לו חבור למקומו". והנה אפשר דצורת הפרת היא כמו דמבאר רבנו הכה במהדור"ב צורת שאר הנהרות דדינם כהפרת, שיש להם זרועות וידיים שמתייבשים בקיץ, אבל דרך האום לעולם זורמים מים. מיהו מלשוננו לא משמע כן, וצ"ע.

יב. פירושא דלעיל עיקר. רהיינו שעדות ר' צדיק נאמרה לענין מי חטאת וכו' בלבה, וא"כ שפיר יש להעמיד משנה זו כפשוטה שאיירי בכל מקום. (ואין זה סותר כלל את התוספתא שאיירי ברין טורה בחילה.)

יא. דרך האום. היינו האפיק העיקרי וכלשון "אם הדרך" (יחזקאל כא פס' כו.) ואום פירושו אם. וכן ע' לשון אום במשנה נגעים פ"א מ"ה "בין האום לפסיון".

יב*. ואולי... דעתו לדעתנו. לא ברור מה כתב וזכא הרו"ה

יא*. משיכות דקות. משמע דסגי במשיכות דקות של המעין

11

ודאי כרב ואין תולין ברביית כיפה ועליית תהום כשמואל.

7 וכבר הקשו²⁶² בשמועה זו ואפי' רבו נוטפין על הנוחלין מאי הוי, והרי פרת נהר גדול ומושך הוא לעולם, ותנן במקואות²⁶³ מעין שהוא מושך כנדל ורבה עליו והמשיכו הרי הוא כמות שהיה, היה עומד ורבה עליו והמשיכו שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא. וי"א²⁶⁴ מאי ורבה עליו דקתני, שהוסיף עליו והמשיכו, הא אלו רבה במעין מים מרובין על שלו, אינו מטהר אלא באשבורן, והקשו בזה א"כ ליתני הוסיף. ול"נ לפי ענין המשניות שהמעין נקרא גומת העיין עצמה והאמה המושכת ממנו נקרא זוחלין, כענין ששינו²⁶⁵ הנוחלין כמעין והנוטפין כמקוה. ושנו בתוספתא²⁶⁶ לענין החופר בצד הנהר

והחופר בצד המעין שאין הנהר המושך²⁶⁷ נקרא מעין אלא עין המים בלבד, ולפיכך אמרו שהמעין שהוא מושך אפי' כנדל ורבה שאובין בתוך המעין עצמו עדיין הוא כמות שהיה ומטהר במים הנוחלין ממנו, ובלבד במקום זחילתו הראשונה²⁶⁸, וכן מפורש בתוספתא²⁶⁹ היה עומד אע"פ שרבה ממש לתוכה של מעין, כיון שכל זחילתו מחמת הנוטפין צריך אשבורן²⁷⁰, וזה היא ששינו בתחלת מקואות²⁷¹ למעלה מהן מעין שמימיו מועטין שרבו עליו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן, היינו מימיו מועטין ועומדין, הא רבים ומושכים אע"פ שרבה עליו, כשרין לטהר בזוחלין, וכ"ז במרבה לתוך המעין עצמה, אבל המרבה לתוך המים הנוחלין לעולם נפסלין ברוב שאובין וברוב נוטפין, והיינו שמעתין, וכן נראין דברי

ור"י²⁷² ור"ן שם, ורשב"א בתוה"ב שם. 262 עי' ראב"ד בריטב"א נדרים שם. 263 פ"ה מ"ג. 264 כנ"ר שכוונתו לדעת הר"ש שם שמחמת קושיא זו וכן ממה שישנו במקואות פ"א מ"ז מעין שמימיו מועטין וריבה עליו מים שאובין ה"ה כמקוה לטהר באשבורן, חילק דריבה דשינו בפ"ה דאמרי' ביה דהרי הוא כמו שהיה לא מיירי בשריבה בה זוחלין דא"כ לא היה מטהר בזוחלין אלא כשחפר בריכות וחפירות להזחיל בהם המים והרחיב מקום עמידתו וכיון שהזחילה לא באה מעיקר היות המעין אלא מהוית כוח האדם שחפר הכריות אין מטהר רק באשבורן, אבל במקום שהיה זחול קודם ה"ה כמו שהיה, ומש"כ בפרת דחיישי שמא רבו הנוחלין אין לטבול בזוחלין בכל אורך המשכו, ועי' מה שכתבתי בע"ה ב"שולי האדרת" עמ' פד שבארנו היטב שיטתו הראשונים בזה. 265 מקואות פ"ה מ"ה. 266 מקואות פ"א הי"א. 267 בגדפס וכי"נ: המוסיף. 268 כ"כ רבנו גם בהלכותיו לנדרים שם, ודעתו לחלק בין הוסיף בגומת המעין כיון ששם חשיבות מימיו אין שום מים בעולם יכולים לבטל שם מעין ממנו ומבטלין כל המים הבאים עליהן, וזהו ביאור המשנה פ"ה מ"ג דהרי הוא כשהיה אפילו בריבה בו זוחלין או נוטפין, ואין זה מדין השקה, דאין דין השקה לענין זחילה וכמו שכתבתי סי' רצד הרבא בט"ז סי' רא סק"ג, אלא כל שיש בו תורת מעין יש בו דיני מעין, ומקום הקביעות של המעין דהיינו בגומת המעין לעולם שם מעין בו לכל הדינים ואפילו נתרבו שם כל מימות שבעולם אין מבטלין ממנו תורת המעין, אבל בהמשכו אע"פ שבדאי תורת מעין עליו כיון דאכתי אגידי במקור, מ"מ אין בו כ"כ חשיבות כגומא עצמה, ולכן אם רבו תורת מעין עליו כיון דאכתי אגידי במקור, מ"מ אין בו כ"כ חשיבות כגומא עצמה ולכן אם רבו זוחלין כיון

דבטל חיות הזחילה מכת המעין תו בטל בה דין היתר זוחלין ואין מטהר אלא באשבורן, מיהו עדיין שם מעין עליו לענין כל שהו, משום דדין כל שהוא אינו מתכונות המעין אלא מדיני המעין שא"צ שיעור, ולכן אין מועיל ברבו זוחלין לבטל ממנו דין כל שהו, ועי' ח"י הגר"ח הלוי פ"ס מהל' מקואות ה"ו. והר"ן כתב בנדרים שכן הוא דעת הרמב"ם, עי' פיהמ"ש מקואות פ"ה מ"ג והל' מקואות שם הי"א והי"ג, ובע"ה בארנו דברי הר"ן היטב ב"שולי אדרת" עמ' פט"ז. מיהו אפשר שיש לתקן בר"ן במקום "הרמב"ם" ולגרס "הרמב"ן" וכונתו לדברי רבנו כאן ועי' הלכות נדרים לרבנו שם, וכן יש לתקן בנימוקי' כן. [שו"ר שכי"כ בשערי יושר ח"א ש"ג פכ"ו]. 269 תוספתא מקואות פ"ד ה"ו והביאו הר"ן שם. 270 נראה דרבנו חלוק בזה אדעת הרמב"ם בהל' מקואות שם ולדעת רבנו במקום שהיה עומד ואינו זחול ועל ידי ריבוי השאובין יצא והזחיל אסור גם מקום עמידתו כיון דמה דנעשה עתה זחול מחמת ריבוי הנוטפין הוא ולא מכת חיותו הוא. וכן דעת הרא"ש במקואות שם והרשב"א בשער המים שם עי' השער הי"א ומש"כ ב"שולי האדרת" שם עמ' פה, וצריך לחלק בין ביטול ברוב דלא מועיל בגומת המעין אבל אם הזחילה צריך אשבורן, והחילוק דכיון דהיה עומד לא הותר בו דין הזחילה, וממילא אם גולד מצב זחילה מצד הנוטפין אין יכול לחדש היתר זחילה. מיהו מלשון הרמב"ם שם הי"א משמע דמקום שעמד אע"פ שנעשה עכשיו זחול מטהר בזוחלין, דכתב היו מימי המעין עומדין ואינו נמשכים ורבה עליו מים עד שמשכו ממנו אמות המים הרי המים שמשוכין שוים למקוה וכו'. והטעם אפשר משום דגומת המעין חשיבי ולא בטיל מיני' שם מעין אפילו לזחילה. מיהו אפשר שכונת הרמב"ם כרבנו דכיון דכל ענין ההמשכה הוא עי' ריבוי הנוטפין צריך בכל המעין דין

רכא
ה"ר
לתר
שלז
כמו
לא
הודו
בפ'
בהא
ואת
לאו
[דא
דהה
דלא
למי
פיר
ב"ג
יוסי
יוסי
עליו
שמו
דלה
חל'י
חל'י
סיפ'
לאו
דהא
יוסי
דפל
הכי
ר' י'
טפ'י
דאמ'
רבנ'
הגהו
ביוה
אשב
למעין
וא"צ
ב.
הגיה
שלפ'
שיח
ועי'

חידושי הרמב"ן - מס' שו"ת סי' צ"א
הא 3אמר שמואל נהרא מליכיג מדנין

רבה ²⁷⁸ ולא הזכירו א' מהן אלא ר"מ. והא דאמר' התם במס' יומא לעולם מנעל הוא, לר' מאיר ור' יוסי קאמרינג, דהא תלמוד לענין חליצה לאו מנעל הוא כדאמר' ²⁷⁹ מנעל התפור בפשתן אין חולצין בו (ח). והתם במס' יומא אמר' ²⁸⁰ נמי דרבא גופיה גפיק בדבילי שהוא סנדל של קש דומיא דשעם, והא איהו דאמר דכולי עלמא מנעל הוא, אלא שמע מינה דדוקא לר' יוסי ור"מ ולא לרבנן. וה"פ דשמעתין דהתם, מהו לצאת בסנדל של שעם דפשיטא לן שאינו מנעל כרבנן דלא הודו לו, ומיהו שמא אפ"ה אסור ביה"כ, ואמר' דמותר, והדר אקשי' מהא דר' יוסי אוסר אלמא לאו מנעל הוא (ט) ואפילו ²⁸¹ הכי קתני עלה ושוינ שאסור לצאת בו ביום הכפורים, והיינו משום איסור מנעל דמודה ליה ר' יוסי לר' מאיר, אלמא כל מידי דמגין אסור ביום הכפורים אע"פ שאינו מנעל, ופשט רבא לר' יוסי נמי מנעל הוא, ומש"ה אמר שאסור ביום הכפורים, אבל לדידן דלאו מנעל הוא מותר שלא אסרו אלא מנעל. ובסה"ת ²⁸² מפורש דכל הני אמוראי כרבא ס"ל דאמר דכ"ע מנעל הוא, ובשבת בהא פליגי דחיישינן דלמא משתלף ואתי לאתווי ארבע אמות ברשות הרבים, כלומר דכיון דהוא עץ לא מהדק ומשתלף ולענין חליצה נמי כיון דמשתלף הו"ל כמנעל גדול שאינו יכול להלך בו ופסולה, וזה פ' משובש, דסנדל דחליצה ודאי יכול להלך בו הוא ולא פליגי בשבת אלא בקב הקיטע מפני שאין לו רגל ומשתלף מיניה. ועוד דסנדל דחליצה דאית ליה רצועות ושנצין בין של עץ בין של עור יכול להלך בו הוא, ועוד אי משום דעץ קשה הוא ולא מיהדק, כי מחופה עור היכי מיהדק, והלא קשייתו של עץ במקומו עומד. ובר מן דין אי

ה"ר משה ז"ל ²⁷² ומדבריו למדתיה ²⁷³. וכן יש לתרץ שמועה זו בטובלות על שפת הנהר מקום שלא היה בו זוחל תחלה, וכענין ששנו בתוספתא כמו שהזכרתי. L

[סו, ע"א] מאן לא הודה לו ר' יוסי. פי' לא הודה לו שיצאו בו בשבת אבל לגבי חליצה הודה לו דר' יוסי ודאי סבירא ליה כדאמר' בפ' בתרא דיומא ²⁷⁴ לעולם מנעל הוא והכא בהא קמפליגי מר סבר גורי' דלמא משתמיט ואתי לאתווי ומר סבר לא גורי'. ושל סידין נמי לאו להילוכה עבי' ולא מיהדק ומישתלף. [דאפשר ו] דר"ה לא סבר להיא אוקימתא דהתם והוא סביר' לר' יוסי אוסר משום דלאו סנדל הוא כלל] והיינו דלא בעי רבא ו' ²⁷⁵ למימר הכא לא הודו לו דר' יוסי כרב הונא, ופריק פירוקא אחרנא ואמר מאן לא הודה לו ר' יוסי ב"ג, ושמואל נמי דאמר ר"מ הוא סבר דלר' יוסי לאו סנדל הוא, אי נמי לאו לאפוקי מדר' יוסי אמר ר"מ היא, אלא לאפוקי מדרבנן דפליגי עליה דר"מ ור"ע כדתניא לא הודו לו, וקסבר שמואל רבנן פליגי עלי' ולא הודו לו כלל דלהוי סנדל. ובמס' יבמות נמי בפ' מצות חליצה ²⁷⁶ תניא בסנדל של שעם, בקב הקיטע חליצתה כשרה ואמר רבא עלה מדרישא ר"מ סיפא ר"מ, ומשמע דסבירא ליה לרבא דלרבנן לאו מנעל הוא ולא ר"מ לאפוקי מדר' יוסי, דהא רבא גופיה הוא דאמר במס' יומא דלר' יוסי נמי מנעל הוא, אלא לאפוקי מדרבנן דפליגי עליהו ומשום דלר' יוסי לא שמעי' ליה הכי בהדיא תפסי להו ר' מאיר, ולא אמר' נמי ר' עקיבא, משום דהא מתני' דהכא שמיע להו טפי, ובכמה דוכתי אמר' ²⁷⁷ הא מני ר"מ היא דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, וכמה רבנן קשישי סברי הכי במס' יבמות בפ' האשה

הגהות הגרא"ו: (ו) ואפשר. (ז) רב יוסף. (ח) והיינו כרבנן. (ט) ומ"מ תני ענה דשוין לצאת בו ביה"כ ומשני רבא לעולם דכ"ע מנעל הוא והיינו ר"מ ור"י.

צג, א. ²⁷⁹ יבמות קב, ב ובמלחמות יומא ביאר רבנו: ומיהו התם ביבמות אמר רב מנעל התפור בפשתן אין חולצין בו כדכתיב ואנעלך תחש ותנן נמי חליצה בסנדל של עץ חליצתה כשרה, ואוקימנא בגמ' כר"מ א"נ במחופה עור, אלמא סנדל של עץ לאו סנדל הוא. ²⁸⁰ יומא שם ובמלחמות שם כה"ע. ²⁸¹ כן חסר בנדפס מחמת הדומות והוספתי ע"פ הכ"י, [ויבזה מובן הגהות הגרא"ו]. ²⁸² התרומה הל' שבת

אשבורן. ²⁷¹ פ"א מ"ו. ²⁷² הרמב"ם וכבר צויין למעלה. ²⁷³ מכאן משמע דשיטת רבנו כרמב"ם וא"צ לתקן ברין גדרים שם, עי' הערה ²⁶⁸. ²⁷⁴ עה. ²⁷⁵ כ"ה גי' רבנו גם במלחמות יומא שם וכבר הגיה בזה הגרע"א בגל' [והגרא"ו תיקן לפי הנוסחא שלפנינו]. וכ"ה בריטב"א ובר"ן, וכ"ה בכ"מ. ועי' שיה יצחק יומא שם (קכא, ב). ²⁷⁶ יבמות קג, א, ועי' תוס' ורבנו שם. ²⁷⁷ ב"מ טז, ב. ²⁷⁸ יבמות

עמה בחליה. וכה"ג תנן פ"ק דשבת (יא, א) לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה, ודייק התם במרדכי⁴ דרווקא הוא אסור לאכול ממה שאכלה היא אבל היא אינה אסורה ממה שאכל הוא, אלמא דאין הרגל עבירה תולה אלא בו, וכן העתיק אחד מהגדולים⁵ בשם גדול⁶ דאשה חולה ובעלה רופא אסור למשש לה הרפק⁷, וא"כ כ"ש

סימן רנג

שאלה: בחור כנס בתולה והיתה מהורה בשעת החופה וכמה לילות אח"כ, ומכל מקום לא בעל אותה עד שחזרה ופירסה נידה אסורים הן עוד להתייחד בלי שומר אצלם או לאו.

תשובה: יראה דצריך להתיישב בדבר, דבהוראה זו איכא פלוגתא דרכותא. אחד מן הגדולים¹ הורה לאסור הואיל ולא בעל עדיין כדמשמע לישנא דתלמודא (כתובות ד, א) בסתמא, לא שנו אלא שלא בעל וכו'. והד מרבוותא² התיר ואמר דמה שאמר הספר דבלא בעל אסור להתייחד, היינו דווקא היכא דלא הוות חזיא לבעול בתחילת החופה חיישינן דילמא תקיף עליו יצרו, אבל בנדרן דידן דחזינן דלא תקיף

דיני מבילה

סימן רנד

שאלה: בהרבה עיירות ומקומות נוהגים הנשים לטבול בנהרות כל השנה ואין מוחים בידם. ולמה לא ניחוש לדברי כמה גאונים דפסקו דחיישינן לרביית נוטפין על הזוחלין וא"כ לא עלתה לה טבילה והרי היא עדיין בכרת.

תשובה: יראה דמן הדין היה לנו לחוש בדבר, דגאונים קמאי ובתראי סבירא להו לחומרא זו. קמאי: הרמב"ם¹ בשם ר"ה². בתראי: מהר"ם³ ואשירי⁴, כולם

4. סי' רל"ז. 5. מהר"ם קלויזנר - [עפ"י לקט"י ח"ב עמ' 21]. 6. ל"פ שם מי. 7. שו"ע (שם סי' ז) וענו"כ דמשמע מתשו"ב רמב"ן (סי' קכ"ז) דבמקום שאין רופא אחר שרי, עשיך (סק"כ) ונקודה"כ שם, ועי' מש"כ ע"ד ב"ש (אבהע"ז סי' כ) סק"א, ועי' גרי"א יו"ד שם. 8. ד"ה כאן באבלות דידה.

סי' רנג: 1. גיל שכוונתו למהר"ש סי' ש"כ. 2. ל"מ. 3. רמ"א (סי' קצ"ב ס"ד) ועי' ט"ז (סק"ז) מה שהשיג ע"ד רבינו דלא דמי לההוי דשור המועד, וכבר יישבו בנקודה"כ שם דהב"נ סתם בנ"א בחזקת כשרות הם, ע"ש. ועי' ש"ך (סק"א).

סי' רנד: 1. ט"ס וצ"ל רמב"ן וכ"ה ברא"ש דלהלן. 2. עי' ר"ת שכת סה, א (ש"ס וילנא). 3. עי' מב"כ ד"פ סי' קצ"ג. 4. הלכ' מקואות סי' י'. 5. ספר הישר חידו' סי' רמ"ה, ב וסי' רנ"ו. 6. שבת סה, ב ד"ה דאמר. 7. עשין רמ"ח. 8. עי' ח"א סי' של"ה. 9. סי'

הם, ולדברי מהר"ם דבתראי ובר סמכא הוא, ואיהו נמי מייתי ראייה טובא לרבריו כדאיתא באשירי הלכות מקואות¹⁰. אמנם מצאתי בא"ז גדול¹¹ שכתב לשון רשב"ם וז"ל: ומיהו אנו בזמן הזה לא קי"ל כאבזה דשמואל דעביד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן משום שמא ירבה נוטפים על הווחליים, אלא טובלין בכל הגהרות משום דרביית נוטפין מילתא דלא שכיחא היא, ע"כ. מלשון זה משמע דבזמן הזה אפילו לאבזה דשמואל ליכא למיחש ואיהו דקעביד מקוואות ביומי דניסן, היינו בבבל או בארץ ישראל דהוי שכיחא רביית נוטפין. ואידך דשמואל נמי דקאמר אין המים מטהרין בווחלין אלא פרת ביומי תשרי, קאי דווקא אכיוצא בו דפרת כגון שאר נהרות א"י ובבל דהוי שכיחא בהו רביית נוטפין¹².

→ ושמעתי מקשים¹⁵ מ"ש נוטפים דפוסלין זוחלין ברבייתן ומפקי להו מתורת זוחלין, ומים שאובין דפוסלין לגמרי המקוה ואפ"ה אם היה כבר מקוה שלם של מ' סאה ונפלו לתוכו אפילו אלף סאין שאובין בבת אחת לא יפסלוהו ואין לומר דהיינו טעמא דשאובים הואיל ולא חשיבי כלל לטהר הטמא בשום צד בטילות הם לגבי מקוה שלם דמ' סאה אפי' רבו עליהו טובא. אבל נוטפים בווחלין דנוטפים נמי חשיבי לטהר הטמא באשבורן משה"ה לא בטילין לגבי זוחלין היכא דרבו עליהו, וכיון דלא בטילי נמצא הטובל בנהר זה דרוב המים נוטפין הן וקטביל בהו דרך זחילתן לא עלתה לו טבילה, ע"כ הך טעמא ליתא. דא"כ לפי זה מים שרבו עליהם שאובים עדיין יהא מטהר בווחלין מפני ששאובין דלא חשיב בטילי ביניהם. ובאשירי¹⁶ מייתי מפ"ק דמקואות¹⁷ דתנן מעיין שרבו שאובין שוה למקוה שוה למעיין, שוה למקוה שאינו מטהר אלא באשבורן, שוה למעיין לטהר בכל שהו, ומפרש התם הטעם מ"ש אישבורן מכל שהו.

← **אפס** תימא הוא שהרי עיינו רואות שרוב נהרות שלנו מתגדלות יותר מכפל כמה פעמים כשהגשמים מרובים, וא"כ אינו אלא מימי גשמים או משום דמכיפיה מיברין. וגם מאידך סבורת ר"ת דאין טיפה יורדת מלמעלה שאין שתיים עולות כנגדם מלמטה כדקאמר פ' קמא דתענית (כה, ב), ואהנך סבורת דר"ת פליגי הגאונים כדפרישית לעיל, וא"כ גם בזמן הזה יש לחוש. והיינו צריכים לומר בדוחק דסבר רשב"ם דקים לן בזמן הזה דנהרות שלנו אין דרכן להתגדל מן הנוטפין רק ממקורם. ותו דבמדרכי¹³ כתב בשם רמב"ן¹⁴ דצריך לתת לב אם הנהר קטן כ"כ שאם היה כזה הנהר בא"י שאין הגשמים מצויין שם היה מכוב פעם אחת בשבוע יש לחוש בו לרביית נוטפים על הווחלין. ומשמע שם במדרכי דהך פיסקא אפילו לפירוש ר"ת קאמר לה. והנה עיינו רואות שבשנה שחמה קצת שאין הגשמים מצוין רק כמו שהוא בא"י שכמה נהרות מכזבים אפילו בשנה אחת כה"ג. לכך נראה מה שהקילו קדמונינו ולא מיחו בדבר משום דחשו לכמה עיירות ומקומות שנתפזרו שם היהודים לאחת ולשנים ולשלשה, ואין ספק בידם לחפור להם מקואות, והעניירות יושבין על הגהרות ואי הוי קאסרי להו לגשי לטבול בנהרות היו צריכים בכל טבילה לטרוח וללכת לאיזה קהל אשר תיקנו להן מקואות, ומתוך רוב טירדא זו אתי לזלוזלי בטבילה לגמרי, כמו ששמענו שבמקצת ארצות הרחוקות דלא שכיחי בהו נהרות מזלוזלי טובא בטבילה מפני הטורה. ואפשר נמי הואיל ואין טבילת נידה מפורשת בתורה אלא שהגאונים דקדקו לה מן הדרשות יש לחוש דאתי לזלוזלי ביה טפי.

→ ולכן נראה לתרץ בטעם יפה כמו שהבתי הדברים מדברי אשירי בהלכות מקוואות¹⁸, דמייתי כמה משניות להוכיח דמקוה של מ' סאים לא יפסלוהו אפילו אלף סאין שאובין. וכתב לבסוף דא"צ ראייה כ"כ דהסברא נותנת דכיון דיש כאן כבר מקוה שלם כל השאובין שיפלו לתוכו נעשו כולו זרועין בתוכו והרי הם כמחבורים דכשרים לטבול בהן. וכעין זה פרש"י פ' כל שעה¹⁹ דהא דמים טמאים נטהרים ע"י השקה במקוה משום דהיינו זריעתן כמו חיתין שנטמאו וזרען בקרקע ונשרשו נטהרו. ומהשתא יתיישב שפיר מ"ש שאובין דלא פסלי מקוה ברבייתן ונוטפין פסלי זוחלין ברבייתן. והיינו טעמא דפסול דשאובין הוא משום דתלושין הן ובאים ע"י תפיסת בני אדם, כדאיתא במדרכי בהלכות מקוואות²⁰ ומייתי לה מתורת כהנים, ולהך פסול מהני זריעה דכשיפלו לתוך המקוה שלם יתחשבו כולם מחבורים. אבל פסול דנוטפין שאינם מטהרים ע"י זחילה אינו מטעם זה כלל, דנוטפים במקוה שלם חשיבי שפיר מחבורין ואין בהן תפיסת ידי אדם שהרי נטפו כך להיות מקוה בידי שמים, ואפ"ה אין מטהרין אלא באשבורן ולא ע"י זחילתן. אלא ע"כ טעם אחר הוא מה שהוא או גזירת הכתוב ולהך פסול לא מהני זריעה, דזריעה לא מהני אלא לשויה לתלוש מחבור²¹.*

הגדה"ה: ולכנסו גאוי דקמיה לכו רונח שאוב כסר מלאווייתא²² ממיסנ שפיר. דפסול נוטפין דאורייתא. ולכן חמיר טפי, ע"כ

רצ"ד. 10. שם. 11. ח"א סי' שס"ג סט"ו. 12. עי' אר"ז (ח"א סי' של"ז ס"ט). 13. הלכ' נדה ומקואות סי' תשמ"ה. 14. צ"ל ראי' — בספר יראים סי' קצ"ב. 15. עי' היטב ריטב"א ונימוקי נדרים (מ, ב) בשם הראב"ד וע"ש הר"ן ד"ה נמצא. 16. הלכ' מקואות סי' א', 17. משנה ד'. 18. שם. 19. פסחים לר, ב ד"ה מ'. 20. סי' תשמ"ה. 21. רמ"א (ניו"ד סי' ר"א ס"ב) ועי' נר"כ. 22. עי' תשו' ר"י מגאש (סי' מ"ט) ומש"כ שם בהער' באורך.

ומאחר דאשכחן לכולהו אשלי רב רב רב דפסקי כרב וכרבי יוחנן ומפרש למילתיה אפי' במקום שכותבין וכן פסק רבא הלכה למעשה ואע"ג דבתראה הוא וידע בדברי רבינו חננאל ורבינו משה טפי מינן לע"ד היה נראה דיש לפסוק ולדון כמותם¹⁰ ועוד דמעשה רב כדאשכחן בחלמודא בכמה דוכתינן ועוד דגברי רב רב קא מסהדי דכן עשו כל גדולי צרפת ז"ל ואם כן אין לזוז מדבריהם לפי הנראה לע"ד. ועוד שהרי כתב בסמ"ק דכן נוהגים בכל יום בצרפת ובאשכנז ולא יהא אלא הלכה רופפת יש לילך אחר המנהג

ורבותינו הטוב בעיניהם יפסקו כי עלי אין לסמוך אלא בקשתך נתבקשתי¹¹ להודיע לך דעתי הקצרה.

ועל הטענה השנייה אין צריך אריכות כלל שהרי רבינו משה עצמו פסק פרק כ"ג דהלכות מלוה ולוה¹¹ כמאן דאומר כותבין שובר ואין צריך לומר לכל אותן הגאונים שכתבתי דאית להו דנפרעת האלמנה אפילו טוען פרעתי דאית להו כותבין שובר ואין בטענה השנייה ממש.

שורש קמז

76

החכם יודע פשר, וכותב אמרי יושר, ידיד נפשי הוותיק הר"ד אשר, הנני נוטה אליך כנהר שלום.

ועל דבר הנהר המתהווה מחמת ירידת גשמים ובהעצר הגשמים יזבו מימיו ונהר יחרב ויבש והנה גויים העירו לפי תומם שעקרו ושרשו מהרדלית של גשמים והיהודים אומרים שהרדלית יורדת מן ההרים ושופכת לתוך נהר אחד עד כי נתמלא על גדותיו ומאותן המים הצופים על שפת הנהר הראשון מתהווה זה השני. ושאלת על דברי מי נסמך האם על העדות הישראלים או אם על הגויים המסיחים לפי תומם, הנה דבר פשוט הוא שעל עדות היהודים יש לסמוך ולא על הגויים המסיחים לפי תומם שאין גוי מסיח לפי תומו נאמן אלא לעדות אשה בלבד אבל ישראל אפילו בעד אחד פשיטא דעדיף טפי מגוי מל"ת שהרי נאמן הוא באיסורין ולענין שבועה ולכמה דברים שאין גוי מל"ת נאמן. אמנם נלע"ד דבר פשוט דבהא אפי' עד אחד ישראל אינו נאמן אלא היכא דבידו כדאיתא בההיא דריש האשה רבה (יבמות פח, א) אבל היכא דאין בידו כי הכא פשיטא דאין עד אחד נאמן וקל וחומר בן ק"ו דאין גוי מל"ת נאמן¹.

שנינו במסכת מקואות (פ"ה מ"א) מעיין שהעבירו על גבי הבריכה והפסיקו הרי הוא כמקוה וכן פסק בטור יורה דעה² וז"ל מעיין שהמשיכו לבריכת מים שהם נקיים ועומדים יש להם כל דין מעיין ואם הפסיק ראש הקילוח חוזר להיות דין מקוה שאינה מטהרת אלא בארבעים סאה ובאשכנז עכ"ל והרי לך בהדיא דאם הפסיק ראש הקילוח דהיינו מקום חיבורו למעיין דפקע מינה שם מעיין וחזר לדין מקוה לטהר באשכנז דוקא. ואם כן הכא איכא למיחש שמא בשעת הטבילה כבר נפסק ראש הנהר הקטן השני ממקום חיבורו בנהר גדול ותו לית ליה דין מעיין לטהר בזחילה, דפשיטא דפסול דזחילה בנוטפין הוי מדאורייתא כדדרשינן בתורת כהנים⁴ מאך מעיין ובור וגו' דמעיין מטהר בזחילין והמקוה באשכנז כו' וכיון דפסול דזחילה בנוטפין דאורייתא פשיטא שיש להחמיר בספק, וגם במקומו הוא מוכרח מדקאמרא) שמואל עביד לבנת' מקואו' בימי ניסן כו' שמא ירבו הנוטפין כו' משמע בהדיא דיש להחמיר מספק מדקאמר שמא ירבו כו' ולא שהרי ירבו הנוטפין כו' וזה פשוט⁵ וא"כ איכא למימר שמא נפסק הנהר השני ממקום חברו בנהר הגדול וכדפי'.

ונחזור על עיקר הדין אשר נסתפקת אם נאמר דאפי' למאן דאמר (שכת סה, ב) נהר מכיפיה מברין זה הוא דווקא בנהר דאזיל תדירא כו' אבל האי עינינו רואות שאין לו מעיין במקום הילוכו שהרי מתייבש לגמרי. נראה לע"ד דאי משום הא לא אריא דהא דאמר נהרא מכיפיה מברין אינו ר"ל שבמקום זחילתו יהיו שם מעיינו² אלא ר"ל שממקור הנהר מתברך ומתורבה וכן נ"ל שפי' רש"י בשבת בפרק במה אשה (סה, ב) ז"ל מכיפיה מברין מסלעו וממקורו הוא מתברך ע"כ אלא שאין הפירוש בידי ולא שום פי' גמרא כ"א מפסחים. וכן משמע לישנא מכיפי דהיינו מסלעו משמע דהיינו ממקורו שכן דרך המקורות להתהוות בין ההרים והסלעים ועוד תדע שכן הוא שהרי מעשים בכל יום שהנשים טובלות בנהרות אפילו במקום שידוע הוא שאין שום נביעה ושום מעיין.

ומ"מ נר' לע"ד דאע"ג דקאמר דמעיין שהפסיקו הרי הוא כמקוה כו' דהיינו דוקא היכי שנחו המים במקוה וכבר נעשו אשכנז אלא שאתה בא להחשיבו כמעיין על ידי חברו למעיין ומשום הכי דין הוא כשהופסק ממנו שחזר לדין מקוה אבל היכא דאכתי לא נייחי מיא האשכנז³ אלא עדיין חיים וזחילין מכה נביעת המעיין כי הכא אע"ג שהופסקו מהמעיין מ"מ שם מעיין עליהם עדיין מצד עצמם כיון דאכתי חיים וזחילין הם ולא פקע (חיותו) [חיותן] מינייהו. ונראה לע"ד להביא ראיה על זה ממה ששנינו במסכת מקואות (פ"ה מ"ו) ומייתי ליה בפ' שני דזחילין (לא, ב) גל שנתלש ובו ארבעים סאין ונפל על האדם ועל הכלים טהורים, ועוד שנינו ומייתי ליה התם מטבילין ברישין ואין מטבילין בכפין ופי' שם רש"י בריש' שהם ראשי הגל כשהגל נתלש והולך למרחוק ונכנס האדם תחתיו והמים מכסין עליו, ופשיטא שאין לך הפסקה מן המעיין גדולה מזו

ומכל מקום יש פנים לאסור מטעם אחר והוא שהרי

חילופי גירסאות ותיקוני טעויות: א) ע"ב ואולי ר"מ. ב) צ"ל שבקשתני. א) אצלנו הגירסא דאבוה דשמואל עביד מקואות לבנת' וכו' ושמואל אמר נהרא מכיפיה מיברין. אך כאן משמע שהי גירסתו בהיפך. ב) צ"ל באשכנז.

10. ד"מ ס"ק טו ורמ"א סעי' ו ע"ש, ועיין לעיל שורש יט. 11. הלכה טו ע"י ב"ש שם ס"ק כח.
1. ד"מ יו"ד ס"י רא ס"ק ח רמ"א סעי' ה וש"ך ס"ק יט. 2. ב"י שם דף צו, א וע"ש ועי' במפרש בנודדים שם, ובריטב"א שם, ובפיר"ח במס' שבת שם. 3. שם דף קא. 4. פרשת שמיני פרשתא ט. 5. ב"י שם דף צז, ב ע"ש וד"מ ס"ק ז ורמ"א סעי' ב.

שנו
מזו
עצו
להנ
ארז
עכ'
כד'
דחו
הפי
אל'
הזה

אכ

התנ
בתו
שכו
ורני
אל'
אין
דבע
דהי
דא'
יכו
בוזו
לבנ
במי
השי
דמכ
אל'
הר
המז
שבו
שם
ושכ
אבל
ספר

ועו

כאו
מפנ
מאן
לגמ
דרך
גשכ

חיל

6. ע
בכעו
ורמ"
נהרו

שנתלש הגל מן היס והולך למרחוק וכן אין לך זחילה גדולה מזה שאין כאן אשבורן כלל, וכן כתב גם כן בטור יורה דיעה עצמו⁶ וז"ל מעיין מטהר אפי' דרך זחילתו וכל הימים יש להם דין מעיין לטהר בזחילה הלכך גל שנתלש מן היס וכו' ארבעים סאה ונפל על האדם או על הכלים עלתה להם טבילה עכ"ל. הרי לך בהדיא שהכשיר בזחילה אפילו שהופסק כדאמר גל שנתלש מן היס וכמו שפירש רש"י בפרק שני דחולין שהולך למרחוק כדכתבתי לעיל אלא שאין בידי הפירוש מחולין. ועתה יקשה מההיא דמעיין שהפסיקו כו' אלא ודאי צריך לחלק משום דאכתי לא נייחא מיא שהרי הגל הוה נתלש ועדיין לא נח כדפירשתי לעיל⁷.

אמנם נראה לפי עניות דעתי שיש לפסלו מאחר שסוף סוף אי לאו מי הגשמים לא היה מים במקום התפשטות הנהר השני אשר טובליג⁸ כמו שכתבת שהרי שנינו בתוספתא דמקואות⁹ ומייתי ליה רבינו מאיר בתשובתו כמו שכתב המרדכי בהלכות נדה⁹ וז"ל מעיין שמימי מועטין וריבה עליהם והרחיבו מטהר באשבורן ואינו מטהר בזוחלין אלא עד מקום שיכול להלך מתחילתו פי' רבה עליו כו' עד אין אותם מקואות כשרים אלא באשבורן עכ"ל. הרי לך דבעינן שהמעיין הולך שם מתחילתו ואע"ג דאיכא למימר דהיינו דווקא כשרבו הנוטפין או השואבין¹⁰ מ"מ אין נראה דא"כ מאי אריא במקום שאין יכולין להלך מתחילתו אפי' יכולין נמי כשרבו הנוטפין וכל שכן השואבין¹¹ אינו מטהרין בזוחלין דאי לא תימא הכי למה הוצרך שמואלא¹² למיעבד לבנתיה מקואות כיומי ניסן משום שמא ירבו כו' יטבילם במקום שהיו המים יכולין להלך מתחילתו קודם הפשרת השליגים. ואפילו אבוהא¹³ לא פליג עליה בשבת אלא משום דמכיפא מברין ואין הנוטפין רבים כדמשמע התם בהדיא, אלא ודאי נ"ל דהא דקתני מעיין שמימי מועטין ורבה עליהם והרחיבו כו' דהאי ריבה לא היינו שרבו שאר המים על המעיין אלא כלומר שהוסיף מים על המים הראשונים שבמעין ואפילו הכי אין מטהר אלא במקום שיכולין להלך שם וכן מדומה אני שכן פסק הראב"ד בהלכות מקוה יסוד, ושמא רבינו שלמה בן אדרת מביאו בספר תורת הבית שלו אבל מה אעשה בהיותי חונה על פני השדה מקום אשר אין ספרים נמצאים¹⁴.

דחשו חכמים למראית עין וכי ההיא דפי' חבית (שבת קמו, ב.) דמי שנשרו כליו במים שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם כו' וכן גבי מי שנפלו לו מעותיו לפני עבודה זרה כו' בפ"ב דעבודה זרה (יב, א) וכן בפרק קמא דיוס טוב (ט, ב) גבי סולם של עליה דהרואה אומר להטיח גגו הוא צריך. וכן בפ' קמא דסוכה (י, א) אומר מניימי [מניימן] עבדיה דרב אשי אשתמיט [איטימישא] ליה כתונתיה במיא שטחה [ואשתטחא] אמטללת' אומר [ואמר] ליה שקל הכי [שקליה] כי היכי דלא לימרו מסכך בדבר המקבל טומאה, והדעת נוט' דכל שכן שיש להחמיר כאן שהרי רואין לעינים שהגשמים הן סבת היות הנהר ולא אסקי אדעתייהו שיהא כת אחר מעורב בהן. ותרע שכן הוא שהרי כתבת שגוים הסיחו לפי תומם שמן הגשמים דווקא הוא מתהווה. וגם יש להביא קצת ראייה דשייך למגדר בכה"ג מההיא דמטבילין בגל שנתלש דמייתי בפ' שני דחולין (לא, ב) שהבאתי למעלה דגרסינן התם הגל שנתלש כו' ונפל על האדם ועל הכלים כו' מאי לאו אדם דומיא דכלי לא כלי דומיא דאדם אי הכי מאי למימרא מהו דתימא נגזר רישין אטו כפיין אי נמי משום חרדלית של גשמים קמ"ל עכ"ל הגמרא לפי הנראה לע"ז, אמנם בעניותי רפיא בידו, אבל אם כן הוא סברא הוא למימר דוקא התם ליתא למגזר משום חרדלית של גשמים שהרי נראה לעינים הוא שאין זה חרדלית של גשמים אלא גל שנתלש אבל בכה"ג אדרבה לפי מראית העין אינו אלא מי גשמים כדפירשתי לעיל פשיטא דאיכא למימר דיש לגזור משום חרדלית של גשמים דאי לא תימא הכי לשמעין דאפילו בכה"ג לא גזרינן וכל שכן בגל שנתלש.

וגם על עיקר הדין מטבילת נהרות הרבה יש להנדרה¹⁵ על המנהג שכתבת שנהגו לטבול בהם אף בימות היות הגשמים ונתת טעם למנהג משום דהסמ"ג¹⁶ לא הביא אלא דברי רבינו תם משמע דסבירא ליה כוותיה. ועוד יש ליתן טעם יותר נכון מדפסק רבינו יצחק מקורבני"ל בספר מצות קטן שלו דטובלין בנהרות כדברי רבינו תם הרי דגם ר"י מקורבני"ל דבחרתא הוה טפי מהסמ"ג פסק בהדיא כר"ת, אמנם אדנייתי ראייה להקל מדברי הסמ"ג והסמ"ק אדרבה נייתי ראייה להחמיר בשל תורה מדברי רבינו מאיר¹⁷ ורבינו אשר¹⁸ דבחראי נמי היו ופסקו שאין לטבול בנהרות בימות הגשמים ודאי היה להלך אחריהם דהא בתראה טובא הוה כל שכן באיסור כרת דהיינו נדה. וגם מעיד אני עלי שמים וארץ שזכור אני כשהייתי תנוק שהיה אבא מרי מופת הדור מהר"ר שלמה ז"ל דר במקום אחד וגם שם היה דר רב אחד גדול בחורה והוה גריס וסבר טובא מהר"ר יעקב לוי ז"ל והמנהג היה שם לטבול בנהר¹⁹ ג"כ אף בימות הגשמים וקרא אבא ז"ל עליהם תגר, והנה אותו מהר"ר יעקב הלוי ז"ל הרבה אחר ההיתר כדי לקיים מנהגם ורכו הדברים ביניהם ימים רבים זה היה מביא ראיה לאסור וזה להתיר וסוף דבר נמנו

ועוד נראה לע"ד להחמיר ולאסור מאחר שנראה לעינים שבהעצר השמים ולא יהיה מטר אין מים באותו נהר כלל וכשיורדין הגשמים מתהווה, אם כן יש לאסור מפני מראית העין דאפילו נאמר שבא מנהר האחר וכרכבת מאן דחזו שבימות הגשמים מתהווים ובהכלא הגשם יבש לגמרי סבר שאינו אלא ממי גשמים דוקא ואם יתיר לטבול בו דרך זחילתו אם כן נפיק מינייה חורבא דאתי למטבל כמי גשמים ממש אפילו כשהן זוחלין¹¹ וככולא תלמודא אשכחן

חילופי גירסאות ותיקוני טעויות: (ג) צ"ל בו. (ד) צ"ל השואבין. (ה) צ"ל להנדרו.

6. שם דף צח. 7. כ"י שם דף קא. ור"מ ס"ק טו ע"ש ובשי"ך ס"ק ל. 8. פ"ד הלכה ה. 9. פ"ב דשבועות ס"י תשמר. 10. וע"י היטב בכע"ז ריש שער המים ורשב"א בשעה"מ הקצור שי"א. כ"י שם דף צז, א ע"ש ור"מ ס"ק ד דה ושי"ך ס"ק יא ע"ש. 11. כ"י שם דף צז, א ורמ"א סעי' ב וע"ש בהגרי"א ס"ק יט, ולפ"ד אין זה מטעם שכתב רבנו, ופירש בדעת הר"ן שמכובין ליכא לומר מכיפ"י מחבון אפילו אם נהרות שופכים לתוכו בשעת הגשמים ומשמע אף אם אותם נהרות אינם מכזבים. 12. ע"שין דמה. 13. מרדכי שבת ס"י שנו. 14. הלכות מקואות ס"י.

וגמרו ועמדו והתקנו; לעשות מקוה בצד הנהר והיו מי הנהר נמשכין שם ונקוו ועומדים ושם היו טובלות ולא בנהר בשע' ירדת גשמי, ואם נתפשט המנהג ביניכ' להתיר לא באתי למשכן נפשי על המנהגות דהא נהרא נהרא ופשטיה¹⁶ ולכל

הפחות חבו ליה דלא לוסף עלה כגון כהאי עובדא שכחבת אלי דגרע טפי וכ"ש כאשר נתתי טעמים נכונים לאסור וכדפירשתי לעיל. ושלום מאתי הצעיר יוסף קולון בן מדי שלמה זל"ה.

קצור ופסקי השורש

על דבר הנהר המתהווה מחמת גשמים ובהעצר השמים ולא יהיה מטר יחזרו מימינו ונהר יחרב ויבש. והנה הגוים העידו לפי תומם שעקרו ושרשו מחרדלית של גשמים, והיהודים אומרים שחרדלית יורדת מן ההרים ושופכת לתוך נהר אחד עד כי מתמלא הוא על כל גדותיו, ומאותו המים הצפים על שפת הנהר הראשון מתהווה זה הנהר השני. — הדבר פשוט שעל עדות היהודים יש לסמוך, ולא על עדות הגוים ואף כשהם מסיחים לפי תומם, שאין גוי נאמן אלא לעדות אשה בלבד. ואפילו עד אחד ישראל דעדיף טפי אינו נאמן בענין זה, שאין עד אחד נאמן אלא היכא דבידו.

ועוד יש לחוש לזה שמה בשעת טבילה כבר נפסק ראש הנהר הקטן השני ממקום חבורו בנהר הגדול ושוב אין לו תורת מעין לטהר בזחילה, אלא מאחר שלא נחו המים במקום האשכורן ועודם חיינ ונוזלים מכה נביעת המעין. עוד יש שם מעין עליהם מצד עצמן, אמנם יש לפסלו מטעם אחר והוא מאחר דסוף סוף אי לאו מי הגשמים לא היה מים במקום ההתפשטות הנהר השני אשר בו הן טובלות. ועוד יש לאסור משום מראית העין שהרואה בימות הגשמים שבימים ההם הוא מתהווה ובהכלא הגשם יבש הוא לגמרי סבור הוא שאינם אלא מי גשמים דוקא ויבאו לטבול במי גשמים ממש אף כשהם זוחלין.

ואף על המנהג בטבילת הנהרות בימות הגשמים הרבה יש לערער ולכל הפחות חבו דלא לוסף עלה.

שורש קטז

נדרשתי לחוות דעי על אודות הר' יוסף חתנו של הר"ר אהרן מושק"ט יצ"ו. באמרם כי רבי יוסף הנ"ז מסרב לחדש כתובת אשתו אשר נאכדה (א) במרפור"ק ואף כי הר' יוסף הנו' מודה שנאכדה הכתובה לפי מה שאומר רבי יודא ב"ר משה מ"מ ממאן הוא לחדש לה כתובה כראשונה רק אומר לכתוב לה כתובה אחרת ממאתים זוז כדי להנצל מאיסור היות עם אשתו בלי כתובה, ולפי הנראה לע"ד דבר פשוט שחייב לעשות לה כתובה אחרת כראשונה! דלמה יגרע כחה מפני שנאכדה והלא שעבד הר' יוסף הנו' את עצמו בזה הסך בשעת נשואין ומסתמא קנו מידו ואין אחר קנין כלום. ואפילו היה משעבד עצמו בסך גדול יותר ממה שהיה לו באותה שעה מ"מ פשיטא שחל הקנין והשיעבוד משום דמשעבד גופו לזה לכשיהיה לו כמו שהשיב רבינו אליהו ורבי' יצחק או מטעם הודאת בעל דין כו' כאשר כתבו החוס' ויש פרק אעפ"י (כתובות נד, ב), וכן המרדכי הביא שם² דבריהם, וכל שכן לדברי רב האי גאון שכתב³ שאין צריך קנין בשעת נשואין במה שנתן לה דתנאי כתובה ככתובה דמי וקני מדרב גידל (כתובות קב, ב) וא"כ למה לא יעשה לה כתובה אחרת כיוצא בראשונה כיון שנאכדה הראשונה.

וכי תימא מכל מקום יכול לומר אע"ג שאני חייב באוחו סך הראשון מ"מ איני רוצה לעשות שטר אחר דלא לפשו עלאי שטרי. הלא משנה שלימה היא בפ' בתרא דבבא בתרא (קסח, א) מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים וכו'

לכ"ד וכתבין לו שטר אחר, ועל כרחך איירי שאין הלוח שם שיודה ויתרצה בדבר שהרי כתבו שם החו' ז"ל ופלוני ופלוני עדין התומין בשטר כך פירוש רשב"א(א) ונראה לר"י שמוכיר דין גבי(ב) העדים שהעידו שראו אותו השטר שאם ירצה הלוח היום או למחר לפוסלם שיוכל לפוסלם עכ"ל התוספות, משמע בהדיא שאין הלוח שם שיודה ויתרצה בחדוש השטר, שאם היה שם ומודה היכי קאמר שאם ירצה הלוח לפסול העדים שיוכל לפוסלם והלא כבר הוד' והודאת בעל דין כמאה עדים דמי, אלא ודאי אינו שם⁴ או שהוא שם ועומד וצווה שלא יחדשו השטר ואפילו הכי מחדשים לו השטר ואם איתא דמצי למחויי מטעם דפרישית דלא לפשו עלה שטרי אם כן היכי כתבין שטרא אחריני אפילו ליתיה קמן כיון דאי הוה קמן היה יכול למחות אלא ודאי שאין זו טענה דכיון שהוא חייב וידוע שהשטר נאכד או נמחק למה לא יעשה לו שטר אחר.

ועוד יש להביא ראיה ברורה דאפי' הלוח קמן ועומד וצווה שלא לעשות שטר אחר דלאו כל כמיני' מדרגסינן בפרק הגזול קמא (ב"ק צח, ב) אמר רבה השורף שטרותיו של חבירו פטור כו' מתקיף רמי בר חמא היכי דמי אי דאיכא עדים לכתבו ליה שטרא אחרינא אי דליכא עדים מנא ידעינן אומר(ג) רבא תהא במאמינו שמע מינה דהיכא שיש עדים שנאכד השטר או שהלוח מודה שאין יכול למחות מלכתוב שטר אחר, דאם יכול למחות מטעם דפרישתי לעיל או משום טעם אחר אם כן למה דחק רבא להעמידו במאמינו שהוא

חילופי גירסאות ותיקוני טעויות: (ו) צ"ל והתקינו. (א) צ"ל פירש רשב"ם. (ב) ע"ש בהגהות מהרש"א והב"ח. (ב) צ"ל נמי. (ג) צ"ל אמר.

15. ב"י שם דף צו, ב ורמ"א סעי' ב ע"ש.

1. ד"מ אבה"ע סי' סו ס"ק יו ורמ"א סעי' ג. 2. סי' קעד קעה. 3. הו"ד בטור שם ועיי' בשו"ע סעי' ת. 4. עיי' רמ"א ח"מ סי' מא סעי' א ובש"ך סק"ב.

דוח שטו ואפ רמ: לכר שהו בשו שאי נפש ויש נתן עזנ נכה בש למו הש שא שה הגו הסי יוצ כעו הכ: מש תינ הגו כה אם יוס רא שג היו אד הע וכן הכ אל דש

הַגִּבֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשֵׁם בְּשׂוֹר
 זָרְעוֹ וּמִן־יְהוָה יִסּוֹר לִבּוֹ: וְהָיָה כְּעֶרְעֵר
 בְּעֶרְבָה וְלֹא יִרְאֶה פִּי־יְכוּא טוֹב וְשֶׁכֶן
 חֲרָרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלַחָה וְלֹא תֵשֵׁב: ס
 וּבְרוּךְ הַגִּבֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בִּיהוָה וְהָיָה
 יְהוָה מִבְּטָחוֹ: ה' וְהָיָה כְּעֵץ | שְׁתוּל עַל־מַיִם

בְּשָׂרָא רִוְחָצְנִיָּה וּמִן
 מִימְרָא דְיֵי יַעֲרֵי לְפִיָּה:
 וְיִהְיֶה כְּעַרְבִיתָא
 בְּמִישְׂרָא וְלֹא יִחְזֵי אֲרִי
 יִיְתִי טָבָא וְיִשְׂרֵי דְלֹא
 וְלֵד בְּמִדְבָּרָא פְּאַרְע
 סְדוּם דְלֹא אֲתִיתְבַּת:
 וּבְרִיךְ גִּבּוֹרָא דְאַחֲרָחִין
 בְּמִימְרָא דְיֵי וְיִהְיֶה
 נְגִדִין אֲשֶׁלַח שׁוֹרְשׁוֹהֵי וְלֹא

מִימְרָא דְיֵי רִוְחָצְנִיָּה: ח וְיִהְיֶה כְּעֵץ | שְׁתוּל עַל־מַיִם
 רש"י

בלע"ז. ומנחם פירש שם עץ מעלי היער וערער שמו,
 וכן פירש כערוער (לקמן מה ו) צמדכר עץ אחד מעלי
 היער: בערבבה. לשון מישור: חררים. יוצא, כמו
 מרה מני חורב (איוב ל ג): ארץ מליחה. ארץ שהיא
 מליחה ולא תהא מיושבת:

(ה) אשר יבטח באדם. נחישו וקלירו, לומר אזרע
 נשבעים ואוכל: זרעו. כמו עזרו, וכן תרגם יונתן
 רומלנייה: ומן ה' יסור לבו. שהנטיחו ולוימי את
 נרכמי לנס (שם כה ט), כך שמעתי: (ו) כערער. כעץ
 יחדי, לשון ערירי (נחלשית טו ג). ויש לומר דגאשטי"ה

מצודת ציון

הגבר. האיש: בשר. רוצה לומר אדם שהוא בשר: זרעו.
 חזקו: (ו) כערער. שם עץ מדברי. וכן כערער במדבר (לקמן
 מה ו): בערבבה. ענינו כמו במדבר: חררים. ענינו יובש.
 כמו נחר מפוח (לעיל ו ט): מליחה. מלשון מלח: (ח) שתול.

מצודת דוד
 (ה) אשר יבטח באדם. רוצה לומר לא ימצאו עזר
 ממלכי האדמה כי ארוד הגבר וגו': ושם. ומשים חזקו
 ובטחונו בבשר ודם, ומסיר לבו מלבטוח בה':
 (ו) והיה. הבוטח באדם יהיה כערער הגדל בערבה:
 ולא יראה. אינו רואה כשבא טובה בעולם, והם הגשמים.
 שוכן שם ביבשות מרוב החמימות שבמדבר: ארץ מליחה. והוא
 ענין במלות שונות: (ז) והיה ה' מבטחו. רוצה לומר כמו שיבטח בו,
 כן יהיה למבטח ולעזרה: (ח) והיה כעץ

רד"ק

(יחזקאל כד יא), נחר מפוח (לעיל ו ט): חררים. שם,
 בשקל חצרים. וכפל הענין במלות שונות ואמר ארץ
 מליחה ולא תשב, ומליחה תואר לארץ שלא תצמיח,
 ונגזרה מן הישוב. וכן ברית מלח (במדבר יח יט) ברית
 נגזר, וכן ארץ פרי למליחה (תהלים קו לד). ותרגם יונתן
 כארע סדום דלא אתיתבת. והמשיל האדם שיסיר
 בטחונו מהאל, כזה העץ שאינו מתלחלח, אלא עמד
 ביובש כל זמן, ואף על פי שאין מת. כן האדם הרע,
 יהיה ברע כל ימיו, ויבחר מותו מחייו: (ז) ברוך הגבר,
 והיה ה' מבטחו. אם יבטח בו, הוא יהיה מבטחו, ולא
 יירא מכל רע: (ח) והיה, על מים. שלא יצמא לעולם:

לפי שהיו ישראל בוטחים במצרים ובאשור אמר זה:
 ומן ה' יסור לבו. כי אם לא יסור לבו מה', אינו רע
 אם יבטח באדם שיעזרהו, ותהיה כונתו כי בעזרת האל
 יוכל האדם לעזור לא זולתו: (ו) והיה כערער בערבבה.
 תרגם יונתן כעכוביתא במישרא, ופירש רב האי ז"ל
 עכבית, הוא קוץ מבחוץ ומבפנים פרי נאכל, ונקרא
 ערער: ולא יראה. על דרך השאלה: כי יבוא טוב. הוא
 המטר: ושכן חררים במדבר. שהעץ הוא ישכון במקום
 שהוא חררים, והו' במדבר, במקום שלא יפול שם מטר
 מרוב החום. וחררים ענין שרפה ודלקה מרוב המימות,
 מן ועצמי חרה מני חרב (איוב ל ג), וחרה נחושתה

מדרשי חז"ל

שיצטרך לבריות, וכל מי שצריך ליטול ואינו נוטל אינו
 מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו, ועליו הכתוב
 אומר: ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו. (פאה
 ט).

(ו) והיה כערער בערבבה וגו'. הוא היה אומר: כל
 שהכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה, לאילן שענפיו
 מרובין ושרשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו והופכתו על
 פניו, שנאמר: והיה כערער בערבבה וגו' (אבות ג יז).

(ח) והיה כעץ שתול על מים וגו'. כל שמעשיו מרובין
 מחכמתו למה הוא דומה, לאילן שענפיו מועטין ושרשיו
 מרובין, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו,

(ז) ברוך הגבר אשר יבטח בה' וגו'. מי שיש לו חמשים
 זוז והוא נושא ונותן בהם, הרי זה לא יטול (מהצדקה),
 וכל מי שאינו צריך ליטול ונטל אינו נפטר מן העולם עד

יחזי ארי ייתי חזק
 יהוץ מרפואי עב
 ובשנת בצורתא לא יו
 ולא יפסוק מלמעו
 פרוין: ט נכיל לכא מבוי
 ותקוף הוא מן ידעני

(ח) ולא יראה. העץ כי י
 פאלמ"א בלע"ז. ל"א בלו
 מנחם: לא ידאג. לא י

מצודו
 נטוע. כמו שחולים בבית ה
 מים. כמו על יבלי מים
 התפשטות. וכן תשלח קצירי
 חמימות: גללהו. העלין: רע
 מניעת הגשמים. וכן על דבר
 מלשון דאגה: ימיש. ענין הו
 (שמות יג ט): עקוב. ענין
 יעקוב (לעיל ג א): ואנוש. ענ
 (איוב

עם כי לב האדם הוא מעו

ועל יובל. ועל פלגי מ
 שרשיו שיתפשטו במקום
 ולא יראה. על דרך הש
 חום בעולם לא יחוש מכ
 ולא יוכל החום ליבשו. וז
 יפול כשאר העצים שנוב
 ואפילו יהיה שנת בצורח
 מפני זה, כי הוא על ו
 השאלה: ולא ימיש מע
 בצורת יהיה בלחותו ויתן
 אשר יבטח בה' לא יסור
 ששאר בני אדם בצרה ד
 (איוב ה יט) בשש צרות יצ
 ופרי האדם הטוב, שילמ
 הטובים. והעלה הוא מש

אין מזיזין אותו ממקומו, ש
 וגו'. ו
 והיה כעץ שתול על מ
 כתיב כאן אלא שחול, ע
 בהקב"ה, ואין מים אלא ה
 מים חיים. "ועל יובל יש

תרגום יונתן

קנט ירמיהו יז ועל יובל ישלח שרשיו ולא ירא קרי: יראה פיייבא הם והיה עליהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי: ט עקב הלב מפל ואנש הוא מי ידענו:

יחזי ארי ייתי חומא ויהון מרפוהי עבוף ובשנת בצורתא לא יתר ולא יפסוק מלמעבד פרי: ט נביל לפא מפולא ותקף הוא מן ידעיניה:

רש"י

מלא מואנה ועקיצה מכל רעה: ואנוש. לשון מולי, ומלוי הוא זה: מי ידענו. הוא סגור מי ידענו. אני ה' מוקרו:

(ט) ולא יראה. העץ כי יבא חוס: בצורת. לשון רענן פלמנ"א בלע"ו. ל"א בצורת לשון מנצח, וכן מיצרו מנמס: לא ידאג. לא יפחד: (ט"ו) עקוב הלב.

מצודת דוד

שתוף. יהיה ממולא בטוב, כאילן הנטוע אצל המים ושרשיו מתפשטים אצל פלגי מים: ולא יראה. רוצה לומר לא ירגיש כשיבוא חום ושרב, הואיל והוא נטוע אצל המים המלחלחים אותו: והיה עליהו רענן. העלים שבו יהיו רטובים: ובשנת בצורת. בשנה שיהיה מניעת גשמים לא ידאג הוא, רצה לומר לא יזיק לו: ולא ימיש. לא יסור מלגדל פירות. ורוצה לומר וכן יהיה הבוטח בה', שלא יחסר לו שום דבר ולא ידאג מהצרות המתרגשות בעולם: (ט) עקוב הלב.

מצודת ציון

נטוע. כמו שתולים בבית ה' (מהלס נז יז): יובל. פלגי מים. כמו על יבלי מים (שעיה מד ד): ישלח. ענין התפשטות. וכן תשלח קציריה (מהלס פ יט): חום. מלשון חמימות: עליהו. רענן. ענין לחות: בצורת. ענין מניעת הגשמים. וכן על דברי הבצרות (לעיל יז ט): ידאג. מלשון דאגה: ימיש. ענין הסרה. כמו לא ימיש עמוד הענן (שמוס יז ט): ט עקוב. ענין עקום ועוות. וכן כל אח עקוב יעקוב (לעיל ט ג): ואנוש. ענין מכאוב חזק. כמו אנוש חזי (לעיל ד ו):

עם כי לב האדם הוא מעוקם ומעוות יותר מכל איבריו, ויש לו מכאוב חזק, רוצה לומר דעה נפסדת לחשוב מי הוא היודע העלמות לבו אם הוא בוטח באמת או לא:

רד"ק

אדם ממנו: (ט) עקוב הלב. לפי שדיבר על הבטחון שהוא רע כשישים בטחונו באדם, וזה תלוי בכונת הלב, כמו שאמר ומן ה' יסור לבו כמו שפירשנו. לפיכך דבר בכונת הלב, ואמר כי הלב עקוב יותר מכל דבר, כלומר מרמה, כי יוכל אדם להראות בפניו ובמעשיו טוב ויהיה לבו רע. ומי ידע זה בלתי האל, לפיכך אמר מי ידענו, ואמר אני ה' חוקר לב, והמרמה תלויה בלב לא כפה ובמעשה. כי אף על פי שתהיה לפעמים המרמה כפה, שיאמר דברים שהכונה בהם על שני פנים, או יעשה מרמה בידיו, הכל הוא בכונת הלב. לפיכך אמר מכל, כי אין דבר מרמה כמו הלב: ואנוש הוא. ענין כאב ושבר, כמו אנוש כאבי (ישעיה יז יא), אנושה מכתי (לעיל טו יח). ויאמר על דרך השאלה ככאב הלב ביגון או כדאגה או כעסקים רעים או במחשבה, לפיכך אמר ואנוש הוא, ואמר חרפה שברה

ועל יובל. ועל פלגי מים ישלח שרשיו, שאפילו שרשיו שיתפשטו במקום רחוק יהיו על פלגי מים: ולא יראה. על דרך השאלה. כלומר אפילו כשיהיה חום בעולם לא יחוש ממנו, כי על מים הוא שתול, ולא יוכל החום ליבשו. ואפילו עליה יהיה רענן, שלא יפול כשאר העצים שנובלין עליהם בימות הגשמים. ואפילו יהיה שנת בצורת שימנעו גשמים, לא ידאג מפני זה, כי הוא על מים. ואמר ידאג, על דרך השאלה: ולא ימיש מעשות פרי. כי אפילו בשנת בצורת יהיה בלחותו ויתן פריו בעתו, כן האדם הטוב אשר יבטח בה' לא יסור טובו לעולם. ואפילו בשעה ששאר בני אדם בצרה הוא יהיה בטוב, כמו שאמר (איוב ה יט) בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע בך רע. ופרי האדם הטוב, שילמדו בני אדם חכמתו ומעשיו הטובים. והעלה הוא משל לממונו ועשרו, שיהנו בני

מדרשי חז"ל

מובלים לגיהנם הביאן וקרבן ליראתו של הקב"ה, דכתיב: ואת הנפש אשר עשו בחרן. ולא יראה כי יבא חום בשעה שמל עצמו, הרתיח הקב"ה אותו היום כדי שלא יצאו העוברים והשבים ויצטער, שנאמר: והוא יושב פתח האהל כחם היום. והיה עליהו רענן" אף העלים שגששו ממנו היו רעננים, זה ישמעאל, שנאמר: וגם את בן האמה

אין מוזיין אותו ממקומו, שנאמר: והיה כעץ שתול על מים וגו'. (אבות ג יז). והיה כעץ שתול על מים. מדבר באברהם, נטוע אין כתיב כאן אלא שתול, שנעקר מעבודת אלילים ונרבק בהקב"ה, ואין מים אלא הקב"ה, שנאמר: אותי עזבו מקור מים חיים. ועל יובל ישלח שרשיו", אף אותם שהיו

תן ה ומן י לפיה: עבוכיתא חזי ארי רי דלא פארע ותיתבת: יאחרתיך ויהי ויהי ולא

רער שמו, אחד מעני יובט, כמו ארץ שהיא

זר: זרועו. מדבר (לקמן) ננינו יובש. ח) שתוף.

ן חררים. והוא כפל היה כעץ

י. שם, אמר ארץ ו תצמיח, יט) ברית רגם יונתן י' שיסיר אלא עמד אדם הרע, וך הגבר, וטחו, ולא א לעולם:

נטול אינו ליו הכתוב טחו. (פאה

עיו מרובין ון ושרשיו י"שבות בו,

בפרק במה בהמה 2 ובפרק במה אשה. תניא ר' מאיר אומ' יוכל שמו וכו' מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מיכיפיה מיבריך 3. כדאמר' בתענית 4 אין לך טפח יורד מלמעלה שאין טפחיים עולין כנגדו מלמטה. והיינו מכיפיה שמסלע תחתיה הנהרות נובעים כפליים מן המים היורדין מלמעלה. וכמו שפרת פרה ורבה כן כל הנהרות שהוא למעלה מכולן. והיינו דמסייע ליה לשמואל דשמואל בכל הנהרות קאמר. ואע"ג דרב ושמואל הלכתא כרב באיסורי (ו)הואיל ותניא כוותי' דשמואל הלכתא כוותיה דשמואל. והתא דתענית נמי מתני' היא ושנוייה בתוספתא 5 וליכא מאן דפליג ומסייע לשמואל כמו כן. ואהא סמכינן דלא למעבד מקוואות דבטלו להן מי גשמים ברובא. והאי דקאמר רב מיטרא במערבא טהרא רבה פרת הכי פי' פליגא (אדשמואל) [שמואל] אדרב דאי סבר רב נהרא מכיפיה מיבריך מה שמחה היא לבני בבל לשמוח על אחיהם בני ארץ ישראל שיש להם גשמים הרבה דילמא מי גשמים מועטים ומכיפיה מיבריך כי גם פעמים רבות בלא גשמים יתברך הנהר. אלא ודאי לית ליה לרב מכיפיה מיבריך. ואעפ"כ הלכתא כשמואל כדפרישית. ועוד ראייה מאבוח דעביד מקוואות בימי ניסן וקאמר' (סברוה) [סבר לה] כרב דאמר מיטרא במערבא [כו']. מכלל דלית הלכתא הכי. ואע"ג דפליג שמואל אדשמואל כההוא דתניא כוותיה קיימינן.

L

1. עיי' תוס' ד"ה דאמר שמואל ותוס' בכורות נ"ה ב' ד"ה מסייע וד"ה אין; ועיי' סי' רמה ב הערה 1. || 2. צ"ל: 'מעשר בהמה' והוא בכורות נ"ה ב'. || 3. בכורות נ"ה ב'. || 4. תענית כ"ה ב'. || 5. תוספתא תענית פ"א ה"ד (עמ' 215 שורה 3).

בפרק ר' עקיבא. אבן מסמא עיקרו כמו שפירשו 2 רבותינו שאפי' עשר מצעות 2 מרכבות שאינו נוגע בתהתון אבל הראשון מטמא במגע או באבן גדולה שאינה מקבלת טומאה וגם אינו מכביד כלל מטמא את כולן במדרסו. דלא שנא נוגע ולא שנא אינו נוגע ולא שנא מכביד ולא שנא אינו מכביד [תחתיו] דזב קרינא ביה. ומסמא כגון וסומת על פוס גובא 3 כלומר כבידה גדולה 4. אבל אין חילוק (כלו' תנה) [בין נותן] במתכוין ללא נותנה. 5 דמה שמביאין ראייה ממכבש של כובסין דמסכת זבין 6 [ומפרשין בעמוד טמא כמו שמוכיח ברייתא טעות הוא דאם כן משכבות ומרכבות באבן מסמא למה אפי' כלים נמי. ועוד מאי שנא ממכבש של כובסים דקא סתים ליה תנא בטהרה דקתני התם מכבש של כובס שנתונה על גבי כלים טהור ור' נחמיה מטמא ובאבן מסמא דקתני לה לטומאה בכל מקום 5. ומשניות של טהרות שונות לישני קלילי כדאמר' הלוקח שדה אבותיו מן הגוי ומפרשי' שדה אברהם יצחק ויעקב 7. (הכא) הכי נמי לישנא דמסמא ששומה בטורה כי ההיא אבן גדולה הרבה ברוחב פי הבור. וענין היסטות ודיגן כך הוא דנושא המנענע עדיף ממסיט ואעפ"כ דיגן שוה אלא שהנושא מהלך או מנענע ומסיט כמו בקנה דהכי אמרינן בהעור והרוטב 8 ואטו נושא לאו מסיט הוא ואמר' קנה [שלא] בקומטו של זב והסיט את

הטהור טמא 9 וגם אהל המת אלא אדו שלא יטמא באהל [אותה] משכחת לה חיים לנענע שום [כלים] 11 מכבידיב מנענעת אותם. וגב על המת האדם והאפי' טמא מת אין ואדם בכף שניה נ במסכת זבין 13 כל באדם [כפות] 14 שו ופירושו כדמפרש בקסם. וברישא דה לישני נקט. אי נמ טהור. והא דאמר' כלים הנושאים (אוו

1. עיי' תוס' בכי"י במקום שאפי' עשר מפרש בשילה 6. זבים פ"ד 10. לקמן פ" 14. כ"ה בכי

סימן רנזא. שבת

בפ' ר' עקיבא. טהורי' כרעו הן ט תוו להו משכב דזנ זבין גבי כרע הזב. ו

1. דיבור זה מ"ה. || 3.

סימן רנזב. שבת

פרק ר' עקיבא. חזקיה אמ' קרא וכל

ספר הישר לרבינו רמ

ה אף בזוחלין. ופשוט אף דמעין מטהר בזוחלין היינו דוקא אם הוא זוחל בקרקע ישרה ואז מנטרפין המים שמחלה ועד סוף לשיעור מ"ס, אבל אם הוא מקום מדרון אין מנטרפין, דקי"ל קטפרם אינו חיבור, והש"ך ס"ק ז' העתיק בשם הב"י דזמעין מנטרפין, ולא העתיק יפה. ונ"ל ראייה מהירושלמי דשקלי פ"ו ה"ג ר"מ אומר מצית דוד עד יושבי ירושלים כשרים לנדה ולחטאת, מכאן ואילך מי קטפרם הם ופסולין, משום דעד יושבי ירושלים היה קרקע ישרה מכאן ואילך היה מדרון ופסול, ואע"ג דבחיגיגה אמרינן לר"מ דקבר גוד אחיה, ז"ל דתרי תנאי אליבא דר"מ, ועכ"פ מוכח דקטפרם אינו חיבור אפילו דמעין, וכ"כ הב"י עלמו לקמן והביאו הד"מ, ועיי' מ"ש בנחל ס"ק ל"א וס"ק מ"ה שהש"ך נמשך אחר שיטתו בלאן ולא דק: ו ואם רבו הנוטפים כו'.
 ואם הם שזה נשזה לא נתבאר מה דינם, דהראב"ד הקשה דזמשנה אמרי' זוחלים שרבו על הנוטפים כשרים, משמע הא מע"מ פסולין ובש"ס אמרי' שמה ירבו הנוטפים הא מע"מ כשר, ומירץ דמתני' איירי דוקא לעיני מי מטאת, והרשב"א במס' שנת כהן דיש לחלק בין קדמו נוטפים לזוחלים או איפכא, ויש לתרץ עוד הא דבעי רוב היינו לטהר אפילו במקום שלא היו מים הולכים מחלה, אבל במקום שהיו המים הולכים מחלה לא בעי רוב אלא אפילו מע"מ כשר. וכיון דאין לנו הכרע יש להחמיר במע"מ וכן הסכים הש"ך, אבל מה שקיים דהא זוחלין לאורייתא קשה דהכא שהם מתזכרין עם מולא הנהר ודאין לאין כאן איסור לאורייתא כמ"ש המוס' בזכורות וכ"כ הד"מ: ^L עד שיקוו המים

(ה) באשבורן. היינו מקום שנקצצין ואינן יוצאין לחוץ וילף לה דכתיב יקוו המים (מכדכ"י). ונ"ל דלא מקרי זוחלין אלא אם המים הולכים וצאים אחרים תחתיהן, אבל אם אין אחרים צאים תחתיהן כשרים, לפיכך צריכה שיש לה גידודין מכל רוחותיה כיון שאין המים יוצאים לחוץ אעפ"י שגדולה הרבה והמים זוחלין מזד זה לצד זה ל"ל בה, וכ"מ בשנת דף מ: דצריכה שיש לה גידודין דינה ככלי, וכן יש לדקדק מדברי הריב"ש שהביא הש"ך סק"ל דלא מקרי זוחלין אלא אם הולכים ואינם שצים ונ"ע: (ו) פסולין מה"מ. דדרשינן מעין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן. ומימא על הב"י שכתב להרמב"ם דשאוזים דרננן גם זוחלין דרננן וליחא, גם הד"מ השיג עליו בזה מט"א: (ז) זריץ להקיף מפך. שאינו מקבל טומאה כגון שאינו ראוי לשכיבה דאם הוא מק"ט אסור להעמיד בו כמ"ש בסעיף נו"ן. ואע"ג דסתם מפך א"א להעמיד המים שלא ילאו דרך נקביו ועדיין הוי' זוחליה, אפשר דהכא לא קפדינן כיון

כיון דמה"מ צ"ה כשרים כ נכון להורות. ואם צמח הנה צפ"ע שיעור מקוה אפשר נו"ן אסור לטבול בה כיו ונ"ע: (ט) במקום שאין מקוה. אבל צימי הקיץ שרגיל הוא שהנהר תזר לקדמותו צימים מועטים ודאי לצריכה להמתין עם הטבילה וכן משמע מדברי התרומה והפסרת שלגים ורבו הנוטף הוא ממקום מקורו (טור ז וכן נהגו ברוב המקומות צרורה דלא צא להוכיח מכ פסקו דמזרפים הנוטפים ו זוחלים, ואי ס"ד כמהרי"ק אפילו במקומם, ואם הם שו נשאר עליהם שם שאוזים ו השיעור, א"ו דלא כמהרי"ו אין לא הרגיש בדברי הב" יוסר ממהרי"ק, דהרי הוא היא מפסק ההלכה מדמנט כמהרי"ק א, והא דאין מנו

76

(ג) א"ה מה שכתב רב דמלבד מה שנראה דוחק ק: רק בטול ברוב יעשה, וכמ שר"ל בסוף דבריו הקדושי זריעה, שכ"כ רבינו בפירו' הר"ש פי' אמתני דפי' ה"א שאובים (פי' ועל זה אמרה וע"כ ההוא דא"כ לא הי' נ שחפר בריכות לפניו מוקים לא יפסל המקום הראשון מ מוכח דהר"ש ס"ל דאם רי' ומה שתמה מ"ר על וכו', אפשר ליישב, דהש"ך כמו שהי' באמת נדון דמד וכן המשמעות מהא דמבי

(ב) א"י עיני בבית אליהו סי' ל"ה במראה אש סק"ט בשם התו"א דאפילו למחמירין שנקב פוסל את המקוה הני מילי כנקב גדול שהמים כבר התנערו לצאת אבל בנקב קטן לא תשיב כזוחלין אלא המים הסמוך לנקב, ואם יש ארבעים סאה מבלעדי המים האלו כשר. ושם בהגה הוכחנו כן בראיה מפורשת מהרא"ש בתשובה. ולפי"ז י"ל דגם במפץ מיירי שיש ארבעים סאה חוץ מהמים שכבר התנער לצאת.

ספר זבול. סדר ה

הרה"ק ר' חנה חנה קארלסון זצ"ל